

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Memorandul în chestia mănăstirilor,

presentat Majestății Sale Împăratului-Rege Francisc Iosif I.

Majestate ces. și apostolică-regească,

Preamilostive Stăpâne!

Capii și reprezentanții bisericii române gr.-or. din Ungaria, cu cea mai profundă reverință subscriși, îmbărbătați de bunăvoirea și îngrijirea părintească a M. Voastre, manifestată totdeauna față cu poporul român de religiunea ortodoxă, care cu neclintită fidelitate și supunere ține la înaltul Tron, și față de biserica aceluia, ni-am luat cuteganța a ne presenta înaintea Prealuminetei fețe a M. Voastre, în interesul regulării definitive a unei chestiuni bisericești de mare importanță, până azi rămasă încă neregulată.

Anume, când M. Voastră prin Prea Înaltul autograf dat în 14 Decembrie 1864 V-ați îndurat prea grațios a aproba înființarea, organizarea și dotarea de nou înființatei Mitropolii gr.-or. române din Sibiu, în legătură cu desfacerea ei de către Mitropolia din Carloviț, respective, când prin Prea Înaltul rescript din 29 Decembrie a aceluiași an (Nr. 8642/I) V-ați milostivit a regula poziția de drept public a noiei Hierarchii, Prealuminatul simț de dreptate și îngrijirea părintească a M. Voastre s'a estins asupra tuturor ramurilor și manifestațiunilor vieții bisericești, și când M. Voastră V-ați îndurat preagrațios a dispune, ca *pentru Ungaria și Transilvania să se înființeze o Mitropolie de sine stătătoare, de egal drept cu cea sârbească* — sigur că M. Voastră a fost condusă de acea Prea Înaltă intențiune, ca aceasta nouă Mitropolie să fie făcută părtaşă proporțională la toate acele drepturi și dotațiuni, de cari s'a bucurat Mitropolia Carlovițului odinioară unitară, și

cari ca eflux al desinestării și egalindreptății sunt indispensabile pentru-ca noua Mitropolie română să-și poată împlini conștientios și demn misiunea ei sfântă.

Astfel M. Voastră V-ați îndurat a dispune și aceea, — ca împărțirea averilor bisericești să se estindă și asupra mănăstirilor ortodoxe aflătoare pe teritoriul hierarchiei vechi, și a îndruma Congresul bisericei sârbe, ca în acest obiect să caute a intra în învoială cu biserica română.

Spre înfinit regret al nostru însă, aeeasta nobilă intențiune a M. Voastre nici până azi nu e realizată — nu din a noastră vină, căci mănăstirile comune, cu escepția uneia, încă și acum se află toate esclusiv în administrarea și sub jurisdicțiunea bisericei sârbe!

Manținerea până acum și așa de îndelungat a acestei stări contrare cu nobila intențiune preagrațios enunțată a M. Voastre, numai acelei împrejurări e a se atribui, că tratativele de învoială, inițiate de fericitul mitropolit al bisericei noastre gr.-or. române *Andreiu Șaguna* și de delegații Congresului bisericei române, la Congresul bisericei sârbe și la deputații aceluia în Carloviț deja în 17 Martie 1865 și în răstimp resuscitate, nu au succes, — întru-cât reprezentanții bisericei sârbe la toate aceste ocațiuni au declarat, că ei consideră mănăstirile esclusiv avere națională sârbească și în privința acelorora nu intră în tratative.

Această atitudine a bisericei sârbe stă însă în contrast atât cu esistența și desvoltarea comună veacuri de-a rândul a bisericei gr.-or. din patrie, cum și cu canoanele bisericei ortodoxe, ba și chiar cu istoria înființării și cu misiunea acestor

mănăstiri, pentru-că Românii locuitori în părțile sud-ostice ale patriei noastre, deosebi în fostul banat timișan, până la 1690 au urmat exclusiv religiunea ortodoxă gr.-or., pe care în cea mai mare parte și-au păstrat-o până în zilele de acum.

Acest popor de religiunea ortodoxă, conform mărturiei istoriei, și-a avut bisericile, mănăstirile și preoții sei deja înainte de anul 1690, când massa poporului sârb sub conducerea patriarhului *Arsenie Cernoviț* din Ipec, a venit în patria noastră și s'a așezat în părțile sudice, respective sud-ostice ale aceleia, unde împăratul și rege Leopold I. de fericită memorie li-a dat astfel de privilegii, în urma cărora patriarhul, respective arhiepiscopul-mitropolit al lor a fost investit cu jurisdicțiune bisericească interimală asupra preoților, bisericilor și mănăstirilor întregului popor de religiunea gr.-or., și în urma acestui privilegiu al său a luat în administrare bisericească și bisericile și mănăstirile gr.-or. pe cari le-a aflat ca existente deja, cum o dispusese aceasta Prea înalta diplomă din 20 August 1691 și Prea înaltele rescripte urmate aceleia; drept de proprietate exclusivă biserica sârbă nu a căpătat însă nici-când asupra acestora, și nici a putut căpăta, — pentru-că averea bisericească competa încă dela început bisericii ortodoxe indivizibile, nelegate de naționalitate, ear' această stare nu a îndurat nici o alterare prin amintitele privilegii.

Această generală jurisdicțiune bisericească a patriarhilor din Carloviț a susținut până la anul 1864, respective 1865, când prin Prea Înaltul rescript edat în 24 Decembrie 1864 și respective prin înaltul ordin guvernial dto 29 Decembrie 1864 Nr. 8642/I. citat mai sus și întregitor al acelui rescript, adresat episcopului din Sibiiu *Andrei Șaguna*, M. Voastră ați decretat înființarea Mitropoliei gr.-or. române separate și de sine stătătoare, mai târziu inarticulată apoi în lege.

Pe baza acestui decret grațios biserica episcopescă din Sibiiu, complectată cu eparhiile gr.-or. române separatizate, a fost ridicată la mitropolie de sine stătătoare și de egal drept („*coordinierte*“) cu cea sârbească și totodată s'a decretat în principiu și în general împărțirea echitabilă a comunelor, resp. a bisericilor comune și a mănăstirilor, ear, congresul bisericesc sârb a fost îndrumat să caute a ajunge la învoială și în obiectul acesta. (»*Bezüglich jenes Antheiles, welcher, von dem den Diöcesen der Karloviczter Metropole in Ungarn, Croatien, Slavonien, mit Imbegriff der Militärgrenze gemeinsamen Vermögen den aus dem Verbände dieser Metropole ausgeschiedenen rumänischen Sprengeln zu Gutte kommen soll, ferner bezüglich der in den Banater Diöcesen immiten einer rumänischen Bevölkerung gelegenen Klöster haben Seine k. k. Apostolische Majestät*

mit weiteren Allerhöchsten Entschliessungen vom 24 December 1864. anzuordnen geruht, dass im Nationalcongresse ein Übereinkommen zu vereinbaren getrachtet werden solle«.)

Principiul acesta mai târziu a primit întrupare și pe cale legislativă, decretându-se în art. de lege IX. din anul 1868 (§. 2.) că Mitropolia înființată pe seama Românilor, de sine stătătoare, „*a szerbekével egyenjogú*“ (egal-îndreptătită cu a Sârbilor) se inarticulează în lege și că dispozițiunile art. de lege X. din 1792 se estind și asupra ei.

Îndrumării preainalte amintite mai sus Congresul bisericesc sârb de pe atunci în parte a și satisfăcut, întru-cât amăsurat îndrumării Prea Înalte adresate baronului *Iosif Philippovich* esmis tot atunci comisar guvernial, a constituit „*comisiunea mixtă*“ congresuală, care în anul 1871 a elaborat apoi principiile fundamentale și normele cari aveau să servească drept cinosură la împărțirea în două a așa numitelor »*comune mixte*« și la împărțirea prietenească, pe calea învoelii, a averii bisericești foste până atunci comune; acest pact (»*Vereinbarung*«) obținând Prea Înalta aprobare a M. Voastre, a fost și pus în lucrare și cu ajutorul aceluia despre hierarchică și împărțirea averii a fost dusă în deplinire cu succes în numeroase comune bisericești mixte.

Intre averile cari până la anul 1868 formau proprietatea bisericii gr.-or. unitare, indivizibile, ocupă loc de frunte instituțiunile acelea cu misiune sfântă, cunoscute sub numirea de „*mănăstiri*“ sau „*claustru*“.

Înființarea acestor mănăstiri în patria noastră datează din timpuri străvechi, se pare însă sigur, că ele au fost înființate în timpul dintre secolii XI—XVI., din zelul religios al populațiunii române care pe atunci locuia deja în masse aici, și din al creștinilor ortodoxi de altă origine, pentru trebuințele poporului creștin ortodox din împrejurimi; drept fapt neîndoios și de însemnătate decisivă amintim însă, că mănăstirile aflătoare acum pe teritoriul fostului banat-timișan existau deja înainte de ce Sârbii ar fi imigrat în patria noastră în masse mai mari și și-ar fi înființat hierarchia; dar' în tocmai ca mai de mult, toate fundațiunile de acest fel au fost făcute pe seama bisericii ortodoxe și a poporului ortodox din împrejurimi fără nici o considerare la naționalitate.

Aceste mănăstiri având misiune pur religioasă, culturală-creștină și de binefacere, nimic nu alterează în chestiune împrejurarea că mai târziu și în aceste mănăstiri s'a împământenit mai ales limba slavonă vechiă, drept limbă bisericească generală.

În interesul fidedignității istorice trebuie să mai amintim și faptul că în unele mănăstiri aflătoare pe teritor locuit de Români — deosebit

în mănăstirea Mesiciului, Bezdinului, și în altele, și în trecut erau aplicați preoți români, cari îndeplineau și funcțiunile preoțești pentru populația din jur.

Referitor la literile fundamentale ale mănăstirilor observăm că întru dovedirea aserțiunilor noastre nu ne putem provoca la acele nici noi, nici Sârbii; — căci pe timpul împăratului de fericită memorie Iosif II. (în 1784) egumenii mănăstirilor provocați să justifice fundarea și menirea acelor (conform mărturiei rapoartelor lor aflătoare în arhivul țerii) au raportat că nu au nici un document referitor la aceasta, de oare-ce acelea pe timpul cuceririlor turcești s'au pierdut și s'au prăpădit.

Din acești motiv congresul sârbesc din anul 1791, ținut în Timișoara, în punctele gravaminale subșternute Înaltului Tron se plânge și că referitor la sfințele mănăstiri nu dispune de nici

un document și astfel ne-având cu ce-și legitima posedarea îndreptățită, se roagă să i-se estradee documente. Aceasta nemotivată cerere a rămas însă fără rezultat și atunci, căci înțelepții antecesori ai M. Voastre n'au fost aplicați să deie asemenea documente.

În urma despărțiri în două a Hierarchiei, în 1864 și în anii următori a devenit actuală împărțirea averilor bisericesti, cum și a acestor mănăstiri, cari neconținut au fost în posesiunea comună a bisericii gr.-qr. unitare și a poporului, ear' în 1691 în înțelesul provocatei diplome a regelui nostru de pie memorie Leopold I. numai *interim* au fost date în administrarea patriarhilor, fără-ca, fie patriarhii, fie biserica sârbească, să fi obținut drept de proprietate asupra acestor mănăstiri; — dar' o astfel de intențiune nici n'a existat nici-când.

(Va urma).

† Arcadie Ciupercovici.

Marți. 18 Martie n. la amiaz a răposat în Domnul *Arcadie Ciupercovici*, arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei și Dalmației, în reședința sa din Cernăuți.

Eată câteva date din vieța defunctului prelat:

Arcadie Ciupercoviciu arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei și Dalmației, s'a născut din părinte preot, 14 Aprilie 1823 st. v., în Câmpulungul Bucovinei, căpătând la botez numele de Alexandru. Familia lui, originară din Fundul Moldovei, se chiamă Ciupercă. Moșul său Gavril era preot în Fundul Moldovei pe timpul încorporării Bucovinei. Înscriindu-și acesta pe fiul său Nicolae la școala clericală din Suceava, directorul școlii îl matriculă cu conumele C. Alexandru. C. a studiat cu mare zel în școala primară, în gimnasiu și liceu, așa și la institutul de studii teologice. Absolvând la 1847, se căsătorii îndată, se sfinți de preot și fu trimis la Toporouț ca păstor sufletesc; în 1848 încăpă preot la moșia Hurmuzacheștilor, la Cernaucă; de aici se strămută la 1853 la Badeuț și Mileșăuț; văduvi însă în 1861 și se călugări în 1866 în renumita mănăstire Putna la înemnul amicilor săi din curentul naționalist și autonomist, cari îl luaseră în vedere pentru o eventuală vacanță a scaunului episcopesc, și primi numele călugăresc de Arcadie; în 1874 fu chirotesit de archimandrit, ear în 1878 numit consilier consistorial, când se strămută la Cernăuț. În 1880 încăpă archimandrit diecesan și vicar general sub arhiepiscopul și mitro-

politul Dr. Silvestru Morariu-Andrieviceiu, ear după o sedisvacanță de zece luni fu numit arhiepiscop și mitropolit în Februarie 1896, consacrat de către sf. sinod în Viena în Aprilie din aceiași an și instalat în biserica catedrală din Cernăuț în Maiu. Arcadie C. a fost bărbat din curentul nou naționalist, care se manifestase cu mare succes la 1848; luă parte la aceste mișcări alătura cu unchiul său, cu deputatul Miron Ciupercă din Fundul Moldovei. Sub egumenia sa, și numai multămită simțemintelor sale patriotice și naționale, se putu serba în 1871. în mod demn și impunător, iubileul de patru sute ani a sfințirii mănăstirii Putnei, celei mai memorabile din câte zidise Stefan cel Mare. În 1870 C. fu ales de către adunarea populară din Iunie membru în comitetul constituit pentru realizarea autonomiei bisericii, ear de către fosta reprezentantă autonomistă din districtul Rădăuțului vicepreședinte al ei; în 1873 participa la deputațiunea trimisă la Vinea pentru autonomia bisericii și fu ales represent în camera legislativă a imperiului din Viena, apărând pretutindenea cu zel interesele patriei și bisericii. Bărbat vioiu și vesel, A. C. s'a bucurat totdeauna de multă simpatie și stimă în cercurile sale sociale Drept recunoștință pentru activitatea sa umanitară și pentru sacrificiile sale pentru cultură fu distins în 1878 de către reprezentanța comunală a orașului Rădăuț, ear în 1897 de către cea a capitalei Cernăuț și a orașului Câmpulung cu titlul de cetățean onorar.

Răspuns explicativ.

În Nrul 6 al organului »Biserica și Școala« sub titlul: »Un euvânt la Chestiuni deschise« mi-am desfășurat și eu în principiu părerile mele în cauza reuniunii și a fondului preoțesc accentuând, că emanatorii »Apelului« trebuiau mai înainte de tonte să precizeze în el întrebarea: că oare reuniunea în cadrele autonomiei bisericești are să se constituiască ori pe baza statutelor aprobate de autoritățile civile, cea-ce am observat la timpul său și pe îndorsatul »Apelului« trimis preoțimei ad circulandum.

Părintele Magier, ca și unul care a subscris »Apelul« vine apoi în Nrul 9 al acestei foi și daclară, că înființarea reuniunii e proiectată numai în cadrele autonomiei bisericii noastre! Își exprimă însă totodată surprinderea, că din cuprinsul »Apelului« am putut presupune contrarul, ba — zice — că foarte neplăcut l-a atins și faptul cu nota făcută de mine pe îndorsatul »Apelului« în care notă vede prejudicarea chestiniei, banuială și lecțiuni; deci spre liniștirea celor interesați țin să declar, că am provocat deslușirile acestea principiare *nu ca și când ași bănuia pe stimații inițiatori ai acțiunii cu tendențe contrare constituțiunii noastre bisericești* ci pentru-că am aflat, că e inomis de lipsă, — ca afară de cler — să o știe și ceilalți factori ai bisericii noastre precum și întreagă biserică vie, că — precum accentuează și părintele Magier — nici umbră de banuială nu se poate atinge de preoțimea noastră pentru spargerea de ziduri ale autonomiei bisericii noastre, respective, că prin determinarea limitelor generale și prin accentuarea baselor autonome avem să prevenim din capul locului tuturor bănuelilor, discuțiilor superflue și confușiunilor în pertractarea și dejudicarea chestiniei atât în coloanele acestui organ prețios, cât și în conferențele preoțești și în fine, ca preoțimea să fie în curat cu bazele chestiniei, pentru care se anga-

jază: toate aceste în interesul bine priceput al înființării reuniunii preoțești, cu care consimțim în principiu cu toții.

Atâta este totul, ce am dorit să se clarifice în publicitate; detaliurile se vor discuta și combina în conferențele preoțești.

Că insistența mea pentru clarificarea acestui punct, precum și observarea făcută pe îndorsatul »Apelului« au fost motivate, dovedește și faptul, că pâr. Givulescu în Nrul 7 al acestui organ accentuează și dânsul, că: »Chestiunea e: oare pentru a pute face aceasta este inomis ca noi să ne constituim într'o Reuniune de talia fraților învățatori, care să se bazeze pe statute, cari după legile statului reclamă întărirea guvernului, sau să rămânem în cadrul drepturilor noastre autonome;« dar dovadă și mai mare e cuvântul competent al Cuvioșiei Sale Dlui Redactor, care în Nrul 5 sub titlul: »Chestiuni deschise« arătând direcțiunea sănătoasă și realizabilă, provoacă preoțimea să discute chestiunea reuniunii preoțești pe baze autonome, pentru-că nici când nu ar pute fi de acord, ca afacerile intime preoțești să se discute sub auspiciile comisarilor politici și hotărârile reuniunii să fie susținute revisiunii politice.

În fine observ părintelui Todan că părerile D-Sale în privința venitului preoțesc din B.-Comloș sunt ale trecutului, căci în anul acesta pentru complectarea venitului curat până la 750 fl. (înțelegând și locuința 100 fl.) primesc o întregire dela stat de 192 cor. anual, ceea-ce obvine din cauza dărilor de 215 fl., ce anual trebuie să suportăm. De altcum în chestia cu fondul de pensiuni preoțești nu decid foloasele acestui fond, cu atât mai puțin dorintele noastre, ci decid puterile noastre, dela care atârnă totul.

B.-Comloșul-mare, la 5 Martie 1902.

Mihail Păcățian,
paroch.

Reflexiuni la „Chestiuni deschise“.

Fratele Ilie Moț în nrul 8 al acestui ziar își espune vederile sale în chestia Reuniunii preoțești în articolul: „Câteva reflexiuni“.

D-sa află nerealisabilă ideea Reuniunii preoțești „fiind cu un cuvânt greu de tot a și gândi la inactivarea ei“.

Causele? Poziția materială, depărtările cele mari de centrul de întrunire, multele casuri de naștere, moarte, cununie, cuminecare și alte funcțiuni pastorale cari nu permit substituirii.

Încât pentru „poziția materială și depărtările cele mari dela centru“... dacă și aceste pot fi luate de motive serioase, atunci de bună seamă, în veci nu vom putea avea Reuniune. Dacă învățătorii pe lângă modeste diurne participă la Reuniunea lor jertfind și din punga proprie, — preoțimea relativ mai bine situată să nu o poată, ori să nu o vrea? O, atunci da, unde a murit spiritul de jertfă, a murit și spiritul de abnegațiune. Eu însă despre preoțime în genere aceasta nu o presupun.

Că vor fi indolenți cari vor cerca diferite pre-texte de absență — precum se întâmplă și la Reuniunea fraților învățători — aceasta poate fi foarte adevărat, dar' nu e mai puțin adevărat, că nu trântorii mână înainte carul progresului, ci cei animați de zel și aspirațiuni nobile.

Temerea fratelui Moț, ca Reuniunea ar deveni frecventată de așa numiții „primus inter pares“, cari ar aduce concluse obligatoare pentru întreaga preoțime, poate îngriji numai pe indolenții cei cu pre-texte, dar' nu și pe cei buni, nici atunci când ei din motive binecuvântate n'ar putea participa.

Esemplu plausibil avem aici tocmai în Reuniunea învățătorilor, care pe lângă toate inconveniențele indolenților cu pretexte, a progresat în mod îmbucurător și statul învățătoresc și-a eluptat respect.

A te împedeca însă de indolenți și „guralivi“ și a descuraja înainte de a fi făcut ceva, înseamnă că omul nu se încrede nici în puterile sale proprii.

Fratele Moț mai e apoi nedumerit în privința programei de acțiune a unei Reuniuni preoțești și combate unele indigitări făcute în liniamente generale de fratele coleg Terebenț, precum: cererea reviziei legilor politice bisericesti, regularea congruei în altă formă, prefacerea fondului în fond de pensiune, cunoașterea cauzelor de neînțelegere între preoți și învățători etc. — sub cuvânt, că aceste cad în competența autorităților noastre bisericesti superioare.

Eu observ fratelui Moț, că în cadrul de acțiune a unui eventual program, ar putea încapa atâtea chestiuni, câte idei sănătoase și salutare ar putea aduce fiecare preot. Spre pildă: fratele Moț amintește despre catechisare-exortare, prelegeri publice în zile de iarnă cu poporul în chestiuni de economie, de păstrare, de combaterea risipei și a luxului, despre combaterea ușurătății cu care poporul intră în datorii, despre neînstrăinarea pământului, reuniuni de temperanță, înființarea de biblioteci populare etc.; eată din partea unui singur preot un șir de idei frumoase și nobile, cari toate pot intra într'un program de acțiune a unei Reuniuni preoțești.

Nu înțeleg însă logica lucrului în sensul în care fratele Moț raționează: că numai atunci ar avea rațiune inactivarea Reuniunii preoțești, dacă ideile eșuate de dînsul mai sus, fiecare preot nesilit de nimenea le-ar executa înainte, cu o datorință inspirată de divinitatea apostolatului său!

O, fericit ar fi ueamul și biserica noastră dacă aceste idei — ce cu plăcere cred că fratele Moț le practică — le-ar practica toți preoții și dacă în genere preoțimea ar fi inspirată de divinitatea apostolatului său!

Atunci noi am fi perfecți și n'am avea doar' nimic de îndreptat. Atunci nici de Reuniune preoțască n'ar mai fi nici o lipsă, ci ar fi o simplă paradă.

Rațiunea Reuniunii eu o contemplez tocmai în scopul: ca ea să împinteneze și să afle căile pe cari am putea promova cu succes mai mare înaintarea și bunăstarea poporului, bisericii și a noastră. Aștepta până atunci, până-când fiecare dintre noi se va inspira de divinitatea apostolatului, este aștepta până la calendele grecești. Și aștepta ca tot superioritățile noastre să ne curățe calea cu îndrumări și disciplinări, înseamnă a-ne dispensa pe noi, de a-ne mai sparge capul cu gânduri, că și așa datorință au cei mai mari să se gândească, ear noi deși alte vremuri ne-au venit peste popor și biserică, să rămânem numai cum am fost în „dolce far niente“.

Nu toți însă cugetă așa. Alții cugetă că e timpul ca duh nou să se sălășluiească între noi. Duhul activității, duhul muncii serioase și intensive. Scuturarea letargiei și a nepăsării, căci lupi nenumărați ne amenință turma și răsleți cum suntem, unul trage în dreapta, altul în stânga.

Nu e destul să așteptăm toate de-a gata dela superiorități când primejdia e mare, ci datorință avem și noi să cercăm și să aflăm mijloace și expediente profitabile pentru a apăra și înainta cauza în fruntea căreia stăm.

Faptul că o chestiune ce ne preocupă și se discută de un timp relativ scurt în publicitate încă a adus ceva folos real, căci s'au schimbat păreri vederi și idei sănătoase, s'au văzut dorinți ce ne preocupă, iar forurile noastre superioare cu bunăvoință au primit a-le traduce în ființă. Dar' atunci, când ca Reuniune ne-am angaja într'un stil mai mare a intrupa idei cari privesc soarta poporului și a bisericii, sigur ca superioritățile bisericesti cu bunăvoință ar primi succursul nostru nobil și abnegat.

Fiind însă ideea nu de puțină însemnătate și reclamând jertfe morale și materiale, — unii doară de aceea se vor fi spăriind de ea. Dar' e și în natura lucrului ca ideea să-și aibă aderenții și adversarii sei.

Că ideea Reuniunii — având noi deja asigurată bunăvoința superiorităților noastre — realisa-se-va ori nu? e o întrebare căreia viitorul apropiat va da un răspuns eclatant; de asemenea: că oare e între preoțime preponderant partea condusă de aspirațiuni nobile, ori aceea care nu vrea să admită idealuri și va smulge cu o iluziune mai mult, ori va deschide un nou izvor de forțe viitoare?

Zeldiș-Saturău, la 27 Februarie v. 1902.

Traian I. Magier,
preot.

Desaprobări.

Când s'a divulgat idea inactivării Reuniunilor preoțești eram în buna credință că acele se vor înființa cu scopul nobil de a se forma o școală practică pentru preoțime, unde se vor căuta modalități ca cât mai cu succes să putem cimenta simțul religios în popor — și întărindu-l în credință să-l strângem tot mai tare sub steagul legii noastre strămoșești, — și în principiu nici nu sunt în contra înființării lor, dar am espus greutățile existente precum și lipsa de material — material care singur poate să fie obiect de discuțiune în acele Reuniuni, conform scopului indicat; — dar'

după-ce ved din Nrul 9 al prețuitului nostru ziar „Biserica și Școala“ că desbaterea acestei chestiuni ia dimensiuni detestabile, descoperindu-se intențiuni rele, cari tind la subminarea disciplinei noastre bisericesti și intronarea unei anarchii destrăbălate în preoțime — atunci trebuie se mă declar în chipul cel mai hotărât în contra ori-cărei înființări de Reuniune.

E adevărat, ne bucurăm de o libertate constituțională fără seamăn. Presa ne stă la dispoziție cu mare bunăvoință, — dar când această libertate se folosește numai pentru a arunca tină în fața celor mai înalte

instituțiuni ale noastre din mitropolie — atunci e în adevăr ceva temerar.

Desaprob, și cu mine cred că vor desaproba toți acei frați preoți cari țin la buna ordine în biserică, întreg articolul publicat și subscris de părintele Atan. Todan sub titlul: „Un cuvânt la chestiuni deschise,“ ca unul ce nu desbat în mod obiectiv chipul înființării Reuniunilor preoțești — ci se năpustește fără încungiur asupra înaltelor noastre corporațiuni și asupra inteligenței noastre mirene. Tăcerea în fața enunțaiunilor din acest articol, înseamnă degradarea noastră și cel mai nevalificabil afront contra ordinii și disciplinei noastre bisericesti.

Părintele Todan n'a făcut nici un serviciu cauzei atunci când își motivează aderența sa la înființarea Reuniunilor preoțești cu împrejură că nefiind noi consolidați în Reuniune — măritul nostru Congres național n'a avut factori competenți să-i consulte atunci când a decretat reducerea promulgărilor dela cununii, care decretare, spune dsa, a dat ansă la: „decăderea simțului moral-religios în popor, și necinstirea Tainei căsătoriei.“ Această insultă, fiind lipsită de respectul cuvenit, din punct de vedere juridic, este nebasată din cale afară, pentru-că măritul nostru Congres nu este obligat, întru aducerea deciziunilor sale, să consulte nici un fel de Reuniune fie preoțească sau învățătorească, căci în lucrările sale este autonom precum și: „întru regularea și conducerea tuturor treburilor noastre bisericesti școlare și fundamentale pentru întreaga mitropolie.“ (§. 154, p. 2.)

Din punct de vedere moral-religios, această decretare întru nimic n'a slăbit simțul religios-moral în popor, nici a necinstit Taina cununiei, pentru-că după cum praesa dovedește că multe concubinate au obvenit din cauza impedimentelor de trei vestiri — și concubinate au existat și înainte de reducerea promulgărilor și stergerea licențelor protopopești — ca întrând odată în viață legile politice-bisericesti, să nu formeze și aceste dispoziții canonice impedinente și greutăți la efectuarea Tainei cununiei — astfel doar, nu necinstirea Tainei a intenționat-o măritul nostru Congres — ci chiar a luat din cale pedeci cari ar fi putut da ansa la desconsiderarea acestei Taine. Alta însă e cauza răului, pe care părintele Todan a retăcut-o inadins, — n'a spus-o, ca să nu-și surpe tărîmul de sub picioare. Oare nu este reprezentată preoțimea noastră acolo prin delegați aleși prin nemijlocitul nostru vot în colegiile noastre preoțești? Oare nu sunt acolo înalții noștri demnitari, cari precum în toate timpurile așa și acum prin rară înțelepciune și cu mare prevedere au căutat să salveze biserica noastră națională de pericole și să cimenteze tot mai mult simțul religios-moral în popor? — și acum noi preoțimea pentru atâtea ostenele și griji, să aruncăm tină în fața lor și să-i acuzăm de necinstirea Tainelor și de decăderea simțului moral-religios în popor!?

Ca să-și motiveze aderența sa părintele Todan mai pune la rînd și multele chestiuni tipicale cari numai în Reuniuni se pot rezolva. Oare în Reuniuni preoțești e locul să se desbată chestiuni tipicale cari sunt așa de clare ca lumina soarelui? și sunt scrise în sfințele cărți dela cari nu ne este permis a ne abate nici cât e negru sub unghie. E vorba numai să ne dăm puțină osteneală să răsfoim cât de des Mineele, Triodul, Penticostariul, Strajnicul, Tipiconul de Loga, Tipicul din Liturgier Arătarea tabelară dela finea Evangheliei și apoi fie-care preot va învăța tipicul cum se cade, neavînd lipsă să-și cheltuie banii pe la Reuniuni după așa numitele: „chestiune tipicale,“ și nu vom mai da ansă părintelui Todan ca să afle în trei

biserici cetîndu-se în una și aceeași Duminecă diferite trei Evanghelii și diferite glasuri; dar mai e în această constatare și un blam aruncat în fața preoțimei, când părintele Todan în publicitate constată așa abnormități. E semn învederat că afară de părintele Todan nime nu știe tipicul și toți vom fi necesități să fim dăscăliți în ale tipicului de părintele Todan! . . . Dacă în adevăr după cum constată părintele Todan, sunt și de acei preoți cari uitându-și de marea răspunsabilitate ce o au cu sufletul lor înaintea lui Dumnezeu scurtează serviciul dzeesc, îl fac în fugă și de clacă, cetesc alte Evanghelii și cîntă alte glasuri cari nu se cuvin la Dumineca respectivă, trebuie să o cred aceasta, fiind-că chiar părintele Todan o recunoaște aceasta, atunci e destul de trist și nu avem a ne mira de loc că ne părăsesc credincioșii trecînd cu grămada la secta poacăților ori a Nazarenilor — și cugetă părintele Todan că în Reuniuni se poate îndrepta rîul acesta? Cugetă el că acei cari sunt în stare să comită astfel de abuzuri neavînd temere de Dumnezeu, vor veni la Reuniune, sau se vor supune deciziunilor ei? De loc. Ba din contra și vor ride în pumni și-și vor bate joc de Reuniune și de deciziunile ei.

Celelalte afirmări ale părintelui ca: mireni noștri nu se uită cu ochi buni la fondul nostru preoțesc și că inteligența noastră mireană ar dori să vadă că preoțimea umblă desculță ca pe timpul Apostolilor, sunt curate inchipuiri fără temei. Oare nu sinoadele și Congresele noastre au decretat reducerea parochiilor, cu scopul ca să ne îmbunătățească încâtva soartea? Oare nu am decretat sesiunile vacante pentru augmentarea fondului nostru preoțesc? Și ce au putut mai mult să facă, căci fonduri ori alte mijloace nu au avut, și e știut ca 2 părți din trei sunt deputați mireni în acele corporațiuni, cari dacă ei aveau așa inimă față de preoțime, precum își inchipue părintele Todan, le era foarte ușor să nu primească nici un fel de îmbunătățiri a sortii noastre. Aici, pare, că se intenționează separatismul între cler și popor ca pe timpul absolutismului sîrbesc. S'ar putea și asta dacă am avea milioanele dela Carloveț în administrarea noastră, însă durere că noi suntem avisați la denarul mirenilor, al poporului, și numai în înțelegere cu reprezentanții poporului vom putea ajunge o stare mai bună și numai bunăvoinței lui avem a mulțămi ridicarea fondului nostru la patrusute pe an, căci este știut de toți cât de greu se fac reducerile și cât de insuflețit este poporul nostru ca să aibă cât mai mulți preoți în una și aceeași comună, dar dacă poporul nostru sărac este și prin urmare și noi suntem slab dotați, cauza este ca poporul nostru a fost stors de străini, biserica noastră împilată și umilită sute de ani. E urit lucru, când cineva vrînd să scrie, nu caută cauzele adevărate ale răului, ci aruncă pe hîrtie vorbe fără șir, cari revoltă simțul celor onești. Sau crede d-sa, că reuniunile noastre vor face mai mult decît ce au făcut Sinoadele și Congresul nostru? Crede d-sa că dacă vom fi intruniți în Reuniune, vom putea să ne dotăm mai bine? Cum și de unde? Avem fonduri? sau poate fondul preoțesc să-l mîncăm peste 10 ani, și atunci ear să ne întorcem la popor, ear mireni de cari am voit să scăpăm? Curate absurdități!

Nouă preoțimei ne lipsește ceva dar nu știm să-i dăm expresiune; voim ceva, dar nu știm ce, cu un cuvînt, ne svircolim fără ca să precisăm curat și fără încungiur ceea-ce dorim!

Dorim fond de pensiune? Bine. Dar acolo trebuie jertfe mari, și am dovedit pînă acum că nici taxele la fond nu le-am plătit regulat — sau că nu am putut sau că nu am voit. Să zicem că voim de acum

să jertfim din greu pentru odihna bătrânețelor noastre, dar ce avem să ducem aceasta cauză în Reuniuni? Ce rost va mai avea adunarea generală a fondului preoțesc unde ear sunt preoți — frați ai noștri?

Dorim emancipare adecă, ca noi să fim stăpâni pe a noastră soarte? Dar ce avem atunci să alegem la Reuniuni? Faceți, ca în colegiile noastre preoțești să reiasă candidați din preoțime — nu pe sub ascuns, ci cu fruntea ridicată, pe câmp deschis și fără în-cungur.

Dorim ușurarea sorții noastre? Bine. Atunci să începem odată de acasă dela noi — din parochii. Să înființăm fonduri, să cruțăm capitalele bisericești, să înființăm grânarii, să dăm pildă de economie rațională — se căutam de soartea poporului din a căruia sudoare ne place a trăi — și cam adese-ori să ne aducem aminte de misiunea noastră pastorală, și că suntem preoți naționali — și credeți-mi atunci vom avea material abundent pentru Reuniune — și atunci cu ambele mâni voi subscrie înactivarea ei.

Până atunci însă, celor ce conduc realizarea acestei chestiuni, le zic cu Senatul Romei: „Videant consules, ne quid res publica detrimenti capiat“ sau mai pe românește zis: Băgați bine de seama, ca nu mai mult să stricați cauzei, decât să-i ajutați.

Chesinț, la 7 Martie 1902.

Ilie Moțu,
preot.

CRONICA.

P. S. Sa Dl Episcop Iosif Goldiș s'a re'tors la reședința sa din Arad spre mângăierea credincioșilor cari cu dor îi aștepta re'nșănătoșarea.

* *Conferențe preoțești.* Atragem atențiunea onoratei preoțimi să participe la conferențele convocate pentru esplicarea instrucțiunei noi referitoare la administrarea afacerilor epitropești, de către părintele Dimitrie Muscan, fiind iminente interesele ca preoțimea să se clarifice asupra afacerilor sale.

† *Necrolog.* După o boală grea, fiind împărțășit cu sf. taine, în 2/ 4 Martie a. c. a trecut la cele eterne smeritul preot veduv Damaschin Gerga din Pădurani, în anul 59 al etății și 33 al serviciului la altarul Domnului, în una și aceeași comună. Înarmormentarea a fost în 4/16 Martie a. c. celebrând 9 preoți, anume: Mihaiu Jurma din Remetea-luncă ca delegat al Preaon. Domn protopresbiter al Belințului, Cărăbaș din Dubești, Bemetriu și Aurel Iosof din Bujor, Anghel din Ceșava, Barzu din Bacamezeu, Jucu din Răchita, Iancovici din Monoștor și Guruț din Petroasa. Răspunsurile le-au cântat 7 învățători, anume: Anița din Pădurani, Glava și Lugojan din Bujor, Oprin din Răchita, Ștefanovici din Remetea-luncă, At. Lazar din Jerșnic și Sevicu din Dubești. Coșciugul a fost purtat dela casa răposatului până la sf. biserică de 6 preoți, ear de acolo până în cimiter de 6 plugari, în ființa de față a întreg poporului din Pădurani, care cu lacrimi de durere a petrecut la locul de odihnă pe iubitul și blândul său părinte sufletesc, precum și a multor poporeni din comunele învecinate. A participat și Dl notar cercual Danes din Dubești.

Cuvântarea funebrală a rostit'o părintele Jurma, care a stors lacrimi din ochii celor prezenți, cu deosebire, când în numele răposatului, și-a luat rămas bun dela cei 2 fii ai săi, dela norori și dela păstorii săi, îndemnându-i a-și crește copilașii lor tari în credința strămoșească.

Defunctul ca preot a fost model de blândetă fiind iubit de toți căți l'au cunoscut, ear ca tată de familie, deși a fost într'o parochie slăbuță și l'au ajuns calamități familiare, prin credință tare în Dumnezeu și prin străduință neobosită i-a succes a da altarului Domnului 2 servitori bravi, pe fiii săi Ioan preot în Icloda și Nicolae preot în Fărășești.

Pe răposatul îl deplâng amintirii sei fii cu familiile lor, o mulțime de rudenii, precum și întreg poporul din Pădurani. Odihnească în pace! l. o.

* *Aniversarea de 100 ani a nașterii lui Victor Hugo,* a celui mai celebru poet frances din veacul trecut, s'a sărbătorii în 26 Februar n. a. c. deosebit în Paris într'un mod foarte strălucit, cum numai Franța poate și pricepe. În fruntea sărbătorilor a stat guvernul republicei, lumea artiștilor și literaților. Este înălțător a vedea cum un popor poate preamări și fi recunoscător filor săi în adevăr mari.

Mulțumită publică. Comuna noastră bisericească constătătoare din 38 nri de case cu 292 suflete, vëndând lipsa cea mare de a zidi o casa parochială, încâtva mai corespuțătoare, în locul celei vechi, gata de a se dărîma, a adus hotărîre ca spre acoperirea speselor de cel puțin 2000 coroane, să apeleze la simțul de milostenie a parochiilor surori, și a coreligionarilor marinimoși.

Au contribuit în întâiul rind cu o sumă prea frumoasă Prea Stimata Doamnă Lendl A. 20 ear magnificul domn Mr. Lendl A. deputat: 30 cor.

Nu am recercat pe numiții donatori ca să ne vină în ajutor, dar se vede că au auzit despre intențiunea noastră. Venim deci și pe această cale să le aducem mulțumirile cele mai sincere. Bunul Dumnezeu să-i trăească în deplină fericire spre bucuria și fericirea multora.

Bresnovat.

Filip Vuia,
preot.

Concurse.

Pe temeiul §. 58, p. 5 al „Regulamentului pentru organizarea învățământului“ se publică concurs pentru stațiunea învățătorească vacantă dela școala a II-a gr. or. română din Macea, cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.“

Venitele acestei stațiuni învățătorești sunt: 1) Jămătate sesiune pământ arător cu aparținentele ei, imaș, cânepiște, dat de presinte în arendă pe doi ani, cu arendă anuală de 676 cor. Dările acestui pământ le supoartă comuna parochială. 2) Cortel învățătoreșc; 3) Doi metri de lemne pe seama învățătorului; 4) Pentru conferența învățătorească 20 cor.; 5) Pentru scripturistica 12 coroane. 6) Dela înarmormentările unde va fi poștit pentru cele mici 1 cor., ear pentru cele mari 2 coroane; 7) Fără altă remunerațiune e obligat a conduce strana în sfta biserică.

Petenții au a-și trumite recursele instruite cu documentele prescrite și cu declararea relativ la pretenșiunile sale de evincvenal, la adresa P. O. Domn protopresbiter al Chișineului și până la termenul de alegere au a se presenta în vre-o Duminecă la sf-ta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Arad, din ședința consistorială, ținută la 14/27 Februarie 1902.

Consistoriul diecesan.

Pentru întregirea definitivă a vacantului post de roch gr. or. rom. din parochia de clasa a III-a din

Bunea-română și pentru ocuparea vacantului post de învățator confes. gr. or. rom., tot din Bunea-română, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela întâiu publicare în organul diecesan „Biserica și școala“ din Arad.

Emolumentele împreunate cu postul de paroch sunt: 1) Sesiune parochială de 30 jugere; 2) Grădină intravilană de un juger; 3) Stola obicinuită; 4) Întregire dela stat pentru concurenți cu cvalificație sub 8 clase gimnasiale, 603 coroane 06 fileri la an; ear pentru postul de învățator, pe lângă locuință liberă, constătătoare dintr'o chilie și bucătărie și pe lângă supraedificatele de lipsă:

1) În bani 420 coroane; 2) Grădină intravilană lângă școală de 600□ și grădină estrazilană de 800□

3) Pentru lemne, din cari are să se încălzască și școala 64 cor.; 4) În naturalii: 40 măsuri cucuruz și 20 măsuri grâu; 5) Pentru scripturistică 10 cor.; 6) Pentru conferență 10 cor. și 7) Dela înmormentari cu liturgie 80 fil. și fără liturgie 40 fil., cari toate la olaltă garantează un venit ceva peste dotația minimală legală.

Atât dela reflectanții la postul de preot-paroch, cât și dela cei la postul de învățator, se cere să aibă cvalificația cerută prin legile în vigoare, având totodată a se presenta în terminul concursului, în sf. biserică din Bunea-română, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale în cântări și în oratorie aspiranții la preoție.

Concursele, instruate cu documentele de lipsă, au să le adreseze comitetului parochial din Bunea-română, pe calea oficiului protopresbiterat gr. or. rom. din Belinț, (Belincz, Temes-megye) în terminul concursual.

Comitetul parochial.

În intelegere cu mine: GERASIM SĚRB, m. p. protopresbiter ort. rom.

—□—

În urma deciziunii Ven. Consistor gr. or. ort. din Arad, Nr. 7509/901, pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemisat pe lângă veteranul paroch Petru Lazarescu din **Căprioare** protopresbiteratul Lipovei, se publică concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala.“

Dotațiunea se compune din folosința sesiunii parochiale, birul și stolele usuete precum și întregirea dotațiunii preoțești din visteria statului, după cvalificațiunea alesului.

Din dotațiunea de sus, capelanul ales se va bucura de jumătate. Contribuțiunea erarială după pământurile parochiale o vor solvi usufructorii.

Parochia fiind de cl. III. dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrișă în Regulamentul pentru parochii.

Recurenții sunt avisați, a-și trimite recursurile adresate Comitetului parochial concernent și ajustate conform prescrișelor Regulamentului pentru parochii subsemnatului protopop în Lipova (Lippa) până la terminul susindicat, precum și conform §-ului 18 din Regulament să se prezenteze în Sfânta biserică din Căprioara în vre-o Duminecă ori sĚrbătoare spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și în oratorie.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: VOICU HAMSEA, m. p. prot.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemisat pe lângă veteranul paroch Vasilie Suci

din F. Batar, protopresbiteratul Tinca comitatul Bihor, cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școala“.

Dotațiunea preoțească constă din următoarele:

1. Cvarțir liber foarte acomodat cu edificii laterale, cu un intravilan de 975□;
2. Una cromptiște estravilană;
3. Pământ arător 15 jug. 1386/1600;
4. 16 $\frac{1}{3}$ compețența în imașul comun;
5. Una vică (30 litri) de cucuruz sfărmat dela fiecare casă, numărul caselor 300.
6. Cinci ouă de găină dela fiecare casă titulo moltipă;
7. Stolele îndatinate.

Toate aceste la olaltă de Înaltul guvern sunt estimate la suma de 784 cor. 78 fileri.

Alegândul capelan după moartea veteranului paroch devine paroch.

Cvarțirul și cromptiștea conform ordinațiunii Ven. Consistor oradan de datul 18 Februarie (3 Martie) 1902 Nr. 135 fără nici o restricțiune în vieața parochului Vasilie Suci rămâne în exclusiva folosință a dĚnsului, celelalte venite toate va avea alesul capelan a le împărți egal cu veteranul paroch, ear de cvarțir se va îngriji pe speșele proprii.

Toate sarcinile publice le solvește preotul respective capelanul.

Dela recurenți se cere pe lângă cvalificațiunea prescrișă în §-ul 15 lit. a., a Reg pentru parochii, să se presinte în vre-o Duminecă ori sĚrbătoare în sfânta biserică din loc cu observarea §-ului 18 din acelaș Reg. spre a-și arăta desteritatea pastorală și rituală, ear la recurs să se accludă și atestat de conduită; recursurile sunt a se trimite P. O. Domn protopresbiter subscris în Méhkerék. u. p. Kőtegyán.

Ziua alegerii se defige pe 17/30 Aprilie 1902.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: NICOLAE ROCSIN, ppresbiter.

—□—

În urma deciziunii Venerabilului Consistor gr. ort. din Arad Nr. 561/902 pentru îndeplinirea postului de capelan temporal sistemisat pe lângă veteranul paroch Ambrosiu Popescu din Zăbalt, protopresbiteratul Lipovei, se publică concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Dotațiunea se compune din folosința sesiunii parochiale, grădina parochială, birul și stolele usuete precum și întregirea dotațiunii preoțești din visteria statului, după cvalificațiunea alesului.

Din dotațiunea de sus capelanul ales se va bucura de jumătate. Contribuțiunea erarială după pământurile parochiale o vor solvi usufructorii.

Pentru dotațiunea de sus alegândul capelan va ave a conduce oficiul și a împlini toate serviciile și funcțiunile obveninde în parochie.

Parochia fiind de clasa III. dela recurenți se cere cvalificațiunea prescrișă în regulamentul pentru parochii.

Recurenții sunt avisați, a-și trimite recursurile adresate comitetului parochial concernent și ajustate conform prescrișelor regulamentului pentru parochii, subsemnatului protopop în Lipova (Lippa) până la termenul susindicat precum și conform §-ului 18 din regulamentul să se prezenteze în Sfânta biserică din Zăbalt în vre-o Duminecă ori sĚrbătoare spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și în oratorie.

Comitetul parochial

În conțelegere cu mine: VOICU HAMSEA, protopop.

—□—